

Te Pipiharaura

HE KUPU WHAKAMARAMA.

NAMA 162.

GISBORNE.

OKETTOA 1911.

"He ao te rangi ka ahia, He huarua te manu ka ree."

"Kui! Kui! Ubiti-bitira."

TA TATOU POOTI.

KUA mutu te Paremata, kua hokihoki nga mema ki o ratou rohe pooti ki te whakatakoto i a ratou kupu ki te aroaro o te huja nana ratou i pooti. Kaore hoki i te roa rawa atu inaianei te ra pooti. Katahi ano i tenei tau tatou te iwi Maori whakaatu ai ki Niu Tireni katoa i o tatou whakaaro mo tenei kai nui e kaiia nei inaianei mo te waipiro. Hei reira tatou whakaatu ai e pai ana ranei tatou ki taua kai, e kino ana ranei. Kua puta atu a matou whakaatu i roto i ta tatou niokai mo te kino o taua kai, me ta matou tohutohu ano ki te ora mo te iwi e puta mai ina whakakore atu. Tenei ano hoki kua puta etahi kupu tautoko i taua kai na etahi tagata. Ko ratou e mea ana me whakaragatira te kai i te waipiro Ko taua tu korero he mania ki te waipiro. He mea kaha rawa te waipiro, ko nga tagata e kaha ana ki te kai ragatira i a ia, he tino tagata kaha, a he toko iti rawa hoki au tagata pera. Tena ko te nuija o te tagata e riro ana ki raro i te waipiro. Ehara ano hoki te mea ko ratou anake ko te huja e kore ana e kaha ki te kai ragatira e mate ana, penei e ahua pai ana, tena koa ko nga mea goikore, ko nga tamariki e whakamanawa ana ki a ratou: ko enei ano hoki e uru ana ki te mate o aua tagata kaore nei ekaha ki te kai ragatira i te waipiro. Koia nei te kino o tenei tohutohu.

Ka mutu ano te huarahi tika e shihi te nuija ki te pai ko te whakakore atu i tenei kai a te ra pooti. Kei te mohio tonu matou he mea uaua rawa atu tenei ki nga tagata kua taupatia

ki taua kai, ko ratou nga mea e mate i te maroke i te aroaro. Otira he iti taua mate ki te whakaritea ki nga pai e hua mai i roto. Tera tetahi tagata kei te mohiotia e matou, he kaha ki te kai paipa i mua tata ake nei, a i mea ia e kore rawa e taea e ia te whakarere taua paipa. Ehari na te mate ka whakapakari ia ki te whakarere. I tino mate ia i te mina a te tuatahi, ehai whakamomori tonu, a inaianei kua kore rawa taua kai e minai e ia. Ka penei ano hoki te ahua o te tagata kua pukegata ki te waipiro ki te whakakore atu taua kai a te ra pooti. Ko to tatou ora inaianei mo to tatou ngakau Maori, na te aroha ki te tagata. He tokomaha nga tagata kaore o ratou kaiia noho, ehai kei ruha i etahi atu e noho ana. Kaore tatou nei e matenga kino e penei me te Pakeha e waha i nga kaka i nga huarahi. Na tenei ahua tatou i kore ai e tino tupato ki te tohu hereni mo nga wa o te he. Otira kia mahara kaore e penei tonu to tatou ahua, kei te mate haere i nga tikanga Pakeha nga tikanga Maori. Taihoa ake nei tatou, ki te kore tatou ko a tatou tamariki, matenga kino ai. Na kone i te mea kaore ano taua wai tae noa mai kia akona, whakakore atu te kai e kati tonu nei i a tatou kei tohu i nga mea paku hereni mo te wa o te he.

TE KURA I HUKARERE.

NO te Hatarei te 30 o nga ra o Hepetema ka whakatakotoria e Rore Irigitana, Kawana o te Tomimiana o Niu Tireni, te kohatu o te papa o te share kura o Hukarere. Ko te tikanga hei te Paraire te 29 o nga ra

shakatakotoria ai taua kohatu, egari i te nui o te ua i taua ra, nukuhia ana mo te ata o te Hatarei. He haŋa atahua ŋa shakapaipai o o te marae mo te taenga mai o te Kawana. Ko ŋa hoia i a ratou te turanga honore i taua ra, ara te tieki i te tinana o te Kawana i a ia i Hukarere, ko ŋa tamariki o te kura o Te Aute. He haŋa pai, he haŋa tau ratou ki te tu mai i roto i o ratou kakahu hoia, me te mau mai ano i a ratou pu. Rite rawa to ratou ahua me ta ratou tu ki a ŋa hoia kua kaumatuaia nei ki era mabi, kua hoki mai nei i ŋa shaybai; he nui no to ratou mahio ki te haere, ki te tu, ki te shakarero hoki ki ŋa shakabau a o ratou apihua, ko ŋa mea hoki era i haere ai te roŋo o te hoia. Na ŋa hoia o Nepia te Kawana i arahi atu i te teihana o te reriwe ki te Kura, te taenga atu ki roira ka tiro i ŋa tamariki o Te Aute te shakalaere. I te kēti o te Kura ka tutaki te Kawana ki te Pihopa me ŋa nimita me ŋa kai-tieki hoki o te kura, he mea kakahu rawa ki o ratou kaka. Ka arahina atu e te Pihopa ratou ko ŋa nimita te Kawana ki te wahi i shakaritea mona, me te waiata ano te koaea i te waiata. Ka panuitia e te Pihopa te pōhiri a te Hinota o te Pihopatanga o Waitapu ki te Kawana. Te mutunga o tera ka tu atu te Kawana ki te shakatu atu i ŋa kupu a te Pihopa. Ka mutu ŋa kupu a te Kawana, ka waiatatia te Himene, "E te Atua ko koe nei ra te kai ahiua mai; Te pa e ora ai ahau i enei mate nui." He haŋa pai te reo o ŋa kotiro o Hukarere ki te shakauru mai i roto i ŋa waha tane, i te waiatanga o tenei himene. I muri iho i te kōerotanga i te shakapono a ŋa Apotoro, ka karanga te Pihopa ki te Kawana kia shakatakotoria te kohatu. I purua atu te Tia ki roto i te rua ka taupokia iho nei ki te kohatu hei shakatakotoranga ma te Kawana. Ko ŋa mea o roto i taua tia ko te shakorero a te Pihopa ki te Hinota, ko ŋa korero o te tinatanga mai o te kura, te pōhiri a te Hinota ki te Kawana, te pukapuka o te karakia o taua ra, me ŋa iŋoa o ŋa kai tieki o te Kura: ko enei katoa i purua ki roto i te tia, purua ai hoki te tia ki te rua i shakaritea; katali ka shakatoria iho te kohatu ki ruŋa i taua rua. Ka mau atu te Kawana ki ona rakan hei shakau i te takoto a taua kohatu. Ko aua kupu enei i a ia e mea ana, "Pai rawa, u rawa te shakatakotoranga i tenei kohatu;" me te ki ano, "Kia tau te manauki a te Atua, me te matauranga pai ki tenei wahi." I muri iho i enei kupu a te Kawana ka waiatatia ano etahi Himene.

I muri iho i tenei ka tu mai te Pihopa ki ruŋa ki te karanga ki te Kawana kia shai kupu ki te shakaminega. I puta ano i te Pihopa

etahi kupu shakamihī mo te Kawana, mona i pai ki te shakarere noa ake i ana mabi hūhua, a haere mai ana ki te shakarite i te hiahia o te Hinota. I mea ano te Pihopa he tobu tera hei shakatu ki a ratou i te shakaaro pai o te Kawana ki te iwi Maori. He roa te Kawana e shai-kupu ana. Ko te mihi o ana kupu he shakaputa i te hāri o tona pakau mo te karangatanga i a ia hei shakatakoto i te kaupapa o te Kura o Hukarere. I puta ano he kupu shakamihī mana mo ŋa mabi i te wa e tu ana te Kura tahiŋo, egari rawa mo te shanau nana nei i timata te Kura i ŋa ra o mua a tae noa mai ki tenei ra. I puta ano hoki he kupu mihi mana mo te ahua o ŋa mea e shakaakōna ana i te kura, mo te shanau o ŋa mabi: ŋa mabi ma te hīngaro, ŋa mabi ma ŋa rīŋarīŋa, me ŋa mabi o te shakapono. I mea ia ko te tu kaupapa tenei o te kura e pai ana mo te shakaako i te tajata. I mea ano ia he haŋa atahua te shakato o ŋa Pakaha o Nepia ki te ahina i ŋa kotiro i te weraga o te kura, he mea tera hei shakaata ki a ia ka nui te paupā o ŋa Kotiro e te tajata, ka nui ano hoki te paupā o ŋa mabi o te Kura. I puta ano he kupu shakamihī ma te Kawana mo ona kai tieki, ara mo te ropu hoia o Te Aute kareti. I ana kupu shakamitanga i mea ia ko te tomanako o tona pakau kia pakau nui ŋa tamariki ki te mabi i a ratou mabi pai a te wa e oti ai to ratou share. Ko te pai o ta ratou mabi ehara i te mea mo ratou anake mo ŋa mea e uru ki taua share, egari mo te iwi Maori katoa o Niu Tirenī. He nui rawa atu te shakamihī o te tajata ki ŋa korero a te Kawana.

Ka mutu ŋa korero a te Kawana ka tu a Taranaki Te Uamāraŋi ki te mihi ki a ia. I muri iho i enei shakorero ka shakatakotoria ŋa moni ki te aroaro o te Kawana. Uui katoa ŋa moni i kohi £270. I tenei wahi ka shakamutua te karakia e te Pihopa.

TE KURA TATAHI.

I TE tau 1847 ka timataria e te Wiremu Parāta ki Turanga he kura mo ŋa kotiro Maori. I te tau 1854 ka nukuhia atu taua kura ki Waerenga-a-hika, ki te wahi shai shenua kia tahuri ai ŋa tamariki ki te shakatipa kai ma ratou ano. I te tau 1865 ka puta te raruraru ki a Te Kōou, ko te pukarutanga tenei o te kura. I ruŋa i te noho kino o Turanga ka nuku atu te Pihopa ki Nepia, a i ruŋa i te ahina a ona hoa i Igarangi i te tau 1875 ka shakaturia e ia he share kura iti nei ki te wahi

ano e kiia nei ko Hukarere. He ruarua noa-
iho na kotiro e kura ana i taua wa. I te tau
1877 ka shakannua te kura o Mita Hamiora.
No muri mai hoki ka shakarahia atu ano kia
pau ai na tamariki e ono tekau ki roto. Mai
o taua wa a tae mai ki maioei kua uuku atu
i te shiru rau na kotiro kua pata atu i roto i
tenei kura kei na wahi katoa o Niu Tirenī e
noho ana.

TE KURA HOE.

KO te kura hou kaore o Paipai me ki
Hukarere, epari ki tetahi atu wahi mahi
utu ano o te maunga o Nepia. Ka petekitia
kātāua a waho me te kura e Mita Hamiora.
Kei tenei wahi te share kura i te share moenga o na
tamariki. Ko te share kura no putu te roa,
e 25 te whanui. Kotahi tonu te ruma kua, he
ruma nui, epari na etahi tatau kopukopuki
taua ruma i whewehē kia toru na ruma nui.
Kia tae ki na pa whāu ka kopukopuki ana
tatau kua katāhi ano te ruma. Kotetahi pito
o te ruma he mea shakarewa mo na tūkiwa
takaro. E 80 putu te tahihi atu o te share
nohanga o na tamariki i tenei share, he parau
te mea hōno i a raua tahi; ko te puroa o taua
parau he mea raua. Ko te share moenga
116 putu te roa e 82 te whanui. E rua na
puroa o tenei share. Ko na ruma kei te puroa
o raro e 27, ko na mea kei te rūpa e 6 na ruma
moe, he ruma nunui anake. Ko te utu katoa
mo tenei share £5000. Ko te tokomaha o na
tamariki mo te kura 100.

HE WHAKAMARAMA.

Ki te Etitā o Te Pipihakaranga.

EPA tēna koe utaina atu kua na kupu i
taro iho nei ki a kite a Pūhi Kaiariki
me ona hoa.

Ki a Pūhi Kaiariki. - E hoa, tēna koe;
kaore ahau i te wareware ki aku kupu tohu-
tohu ki te iwi Maori mo te ahushenua, epari
ko ou hoa, me o tuakana, me o teina, me koe
ano hoki i totohe ki au, i mea nui korua ki au
ko te mahi tika ma te iwi Maori me rīhi katoa
na shenua. E kote te iwi Maori e mohio ki
te ahushenua ki te mahi pama. Penei i te
iwi Pakeha. Na i mea atu au ki a koutou i
na painga o te ahushenua, ki taku i kite iho ai
ki au ano; o toku timatanga ki te ahushenua,
a tae mai ki te wa i totohe ai tatou. Ko na
painga o te tagata ahushenua, kei te noho tata
tonu te moni i na ra katoa o te tau, ara, ka

puare noa na Tari tuku moni ki te tapata mahi
pama, tupato hoki. He maha na taimaha kei
mua i te aroaro o ia tapata o ia tapata: ara,
na rehi, na taka shenua, na riana iwi-shenua,
na rehi apiti, na kākahu mo te tapata me te
moenga, na kai ma te tapata, na matepa tupa-
paku, na manuhiri eke mai: kaore he tūhū-
hūritanga ki mau ki matau o te tapata ahū-
shenua, no te mea kei a ia na mea katoa e rite
ana; ara, te koro monioa, te korau, te taewa,
te miraka, te pata, te moni mo tetahi kanga
paua, huka rānei. Heoi, kore rawa koe i
shakaa, tohu tonu koe mo te tuku kai i na
shenua ki te rīhi. Na i ki au ano au ki a
koe he tapata mohio koe, epari mahatanga koe
mei kupu aku mo te rīhi shenua. E ono na
tekau na ma rānei mānau katāhi ke e kāhā
i te moni rīhi. Kua kite ahau i na Maori i
nōho i ranga i te moni rīhi, epari mo te wa i
putu ai na pira mo na rehi, me na tika, kua
tono ki te tapata i a ia te rīhi. Na kaore i
roa kua hipa na moni rīhi, epari mo te wa i
tago rehi. I muri mai ka hēna te shananga
tupa, na kua nana kai na na tūpāpā; mōri
mai kua eke te manuhiri hūere, na kua nana:
te taenga ki te ra tago o te rehi na kua hipa na
pama. I muri o tēna kua mea mai te kai
tago rīhi, O! kua nui rawa o nana kore au
e hoatu, epari me hoko rawa mai te shenua
katāhi au ka hoatu moni mo te hāhā. Na
ka tupa i kona te mate, a tiro atu te shenua.
Ko te mahi ahushenua he painga mo te hāhā
o te ariki, he painga mo te pakete. Kaore koe
i shakaa, heoi na tēna shakaa i a māhara
ko tēna te mea tika he painga hei oranga
tinana tagata, me te pakete o te tautea: kua
kite hoki koe i te he me te tika o a taua totohe;
tuku a te shakaa ki te *Pipi*. Mehemea ko
te rīhi shenua te mea nui ake te painga i te
mahī ahushenua.

Na mo taku moni i pau mo te aratanga i te
waipiro kia kuaa e hāria ki rūpa o te awa o
Māganui. E hoa kaore na koe i ahua i au
a heaha kōia te kōia i pa ki taku tinana kōia
e koe mo taku arai i te waipiro i rūpa i taku
mahara kai pa te rawakoretanga ki na morehu
o rūpa o te awa o Māganui. Na e hoki kei
te mohio tonu koe, i te wa i hāre ai a Wiki
Taitoko ki Peshairangi ka shakaa i a ki te iwi
o Māganui i te kupu nei, ko na shakaa iere
mo te iwi i mui nei ka waihotia e au ki a
Te Kabu. Na ka pa mai tona kupu ki au,
ara, ka mea mai, e Kabu kia pai te tiaki i te
iwi, i na morehu; kia kaha, kia aroha ki o
morehu. Na e Pūhi i riri na koe ki au mo
taku ahinatanga i te Katipa hopu i a shanako
hoko waipiro. Na mo mānau kua mohio koe
kua tika taku ne? Kua he pōuri e Pūhi,

ko te tino mea ia kai roto i au e tumanako ana ko te pooti meua e tu mai nei. Ko toku hiahia kia noho ano ko tenei Kawanatanga ki o ratou nohanga ka tino mohio ai tatau ki te tukitanga o a tatau wawata o nga ra i mahue ake nei. Na me pehea e tu ai tenei Kawanatanga hei shakarite i o tatou hiahia, mehemea ka kore tatau e ahua i nga pooti. Mehemea i pa tetahi mate ki a koe a era atu Kawanatanga kuaa hei haria mai e to gakau hei take mauhara, hei pouri ranei mo te gakau ki tenei Kawanatanga, epari me shakapiri koe ki te Kawanatanga, kia ahei ai koe ki te ata shakamarama ki tenei Kawanatanga i ta mate, me to pouri, a era e taetae te shakatikatika, epari mehemea ka tu koe hei hoariri mo tenei Kawanatanga a, ko wai hoki e tahuri atu ki te ata titiro i tou mate, mehemea ra e shai ana tatou ki te pai me te ora. E ki ana te tuhihiti, kua e utua te kino ki te kino, epari utua te kino ki te pai; ko Ihowa te kipi o te pai, ko Hatana te kipi o te kino, ko waipiro tana tamaiti aroha nui. Na to hoa pononga iti a te iwi Maori.

ERUERA TE KAHU

Turakina.

23 Oketopa, 1911.

HE KARAKIA WHAKAU I RO HEREHERE.

NO te Ratapu te 8 o nga ra o tenei marama ka shakaukia e Pihopa Korobiri o Akarana etahi herehere tekau-ma-toru i roto i te share herehere i Akarana. He mea ano tenei e mahia ana i nga share herehere o Igaraui, epari katahi ano ki tenei te mea tuatahi ki Niu Tireni nei. He hanga atahua nga kupu tohutohu a te Pihopa ki ana tagata i roto i tana kauwhau he mea tango mai no te inoi o taua ra, ara te tekau-ma-whitu o nga Ratapu i muri iho i to te Tokotoru. "E te Ariki kia haere i mua kia aru mai i muri tou kaha i a matou, meiga hoki matou kia mahi tou i nga mahi pai katoa." I tae mai ki tana karakia te nuiha o nga herehere, i tata ki te 200 ratou. Te mutunga o te karakia ka riyariga te Pihopa ki tenei ki tenei o nga mea i shakaukia, me te houtu ano i ana kupu tohutohu ki a ratou kia u ai ratou ki te pupuri i nga oati kua outitia nei e ratou. Ko te timatanga o tenei shakaaro na tetahi taitamariki e shakatata ana te puta ki waho o te herehere. I tubi atu ki te minita tirotiro i a ratou i mea atu, ko tona hiahia kia shakaukia ia i mua o tona putanga ki waho. Katahi taua minita ka korero ki a ratou katoa,

i roto i tetahi o ana karakia, i te tikanga o te shakau. Te mutunga iho o tana korero ka homeri e etahi tekau-ma-rua o ratou ihoa mo te shakau. He roa te wa i ako ai ia i a ratou, a taka rawa mai nei te 8 o nga ra ka shakatutukitea o ratou hiahia. He hanga atahua rawa tenei tikanga a te Pihopa, he mea ano hoki hei shakaatu ki te iwi i te ahua o tona gakau. Ko ia ano te Pihopa i kaha nei ki te tohe kia shakaoragia a Tahī Kaka. He mahi pai rawa enei, he mahi hoki e shakaatu ana mai i te tikanga o te turanga o te Pihopa. He matua ia i roto i te Ariki mo te paui mo te pouaru, mo te tagata tika, mo te tagata hara.

WHAKAUTU II.

Ki te Etita o te Pipihuraurou.

TUHIA atu enei kupu hei pitopito korero. Tenei ahau kei te shakapai ki nga korero mo te turaki waipiro. Tena nui te shakamahi o te gakau ki nga korero o te *Pipi* o era marama kua taha ake ra, he tino pono hoki aua korero mo te mate i te kai nei i te waipiro. Toku shakapono i tupono mai ano etahi o aua mate ki toku tinana, na reira ka shakaestia e te gakau he kai tino kino rawa tenei ma te iwi Maori. Kotahi te aitia i tupono ki koei i nga ra o Hepetema. He ra makete kau i Kaitiaki. Ka kai waipiro tetahi kaumatua Maori ko Paratene Kercopa te ihoa, kua penibana, tino nui rawa tona haurangi, ka hoki ki te kaiya. Kihai i tae ka take ki te rori, mahue atu i te hoiho. No tetahi ra iho ka kitea, maoria mai ana ki te kaiya. E rua wiki kihai i matau ki te tagata, ka mate --Na te waipiro.

Hoei ano,

NA HEMI KINGI.

Pamapurua, 18 10 11.

NGA HOKOHOKO O TE TOMINIANA.

HE tau ano tenei i piki ai te wariu o nga taonga i puta atu ki waho o te Tomini-ana, me nga mea ano hoki i ahu mai ki roto. Ihi katoa te wariu o nga taonga i puta atu i te Tomini-ana £21,543,000; ko o tera tau £21,491,809. Ko te nuiha o o tenei tau, £52,090. Ko te wariu o nga taonga i aru mai ki te Tomini-ana, no waho, £17,713,183. Te nuiha ake i to tera tau £2,359,604.

**A TATOU TAONGA-OHA I ROTO I
TE HABI.**

Uroko VIII.—DA MINITA.

NGA Ropu katoa e tu ara mo tetahi tu ahua mahi shirikiri ai i etahi tagata i roto i a ratou hei shakahaere mo taua mahi. He tikanga tenei na na tu ahua Ropu katoa, a kaere hoki te Habi i taka mai ki waho. He tikanga ano tenei i shakatakororia e Mohi hei puritanga mo te iwi. E kitea ana ano hoki e tatou i roto i na Ropu pai, ta te Karaiti tino mahi, i na tau i kauwhau ai i taua Ropu-pai, he shakako i na kai-shakahaere o taua Habi. Na te pukapuka e: "Da Mahi a na Apotoro," me na "Reta hoki a na Apotoro," i shakaatu ki a tatou he wehe ke ano te hua e mimita ana, he wehe ke ano te iwi; he wehe ke tonu ano hoki na kai-shakako i te hua e akona ana.

Mai o mua iho a tae noa mai ki tenei ra, nui atu te hiahia o na Habi katoa ki te pupuri i te mea e mohiotia ana ko ta na Apotoro riteya mo na Minita. Ko na korero mo tenei upoko ka ahu i ruha i enei shakaupeko na:

1. He aha te take mai o te mana o na Minita i roto i te Habi?
2. He peshen te aha o na Minita o te Habi, e tika ana ano ranei na na Apotoro ano i ata shakarite mai na wahanga e toru o na Minita e mohiotia nei—ara te Pihopa, te Piriti me te Rikona?
3. He manaakitanga ano ranei e riro ana i te hua e motuhia ana hei Minita i roto i te Habi.

**HE AHA TE TAKE MAI O TE MANA
O NGA MINITA.**

E rua na shakahoki o tenei patai. Ko te shakahoki tuatahi e mea ana no te Karaiti tenei mana, i heke iho i a ia ki na Apotoro, a i na Apotoro ki a ratou i shirikiri ai hei shakakapi i o ratou turanga, a heke iho nei tae noa mai ki tenei ra. Ko te shakahoki tuarua e mea ana no te shakamineya karaitiana tonu tenei mana, ehara i waho atu i a ratou. Ko enei shakahoki e rua e noho raupatu ana tetahi i tetahi. I mua he maha na tagata i tautoko i te tikanga tuarua, e mea nei no te shakamineya te mana, a ko na tagata kua wehe atu nei i a ratou ki waho i te Habi matua kei te mau ki tenei tikanga. E ngari kua

kitea inaianei ehara tenei i te tikanga a na Apotoro, ehara ano hoki i te tikanga a na Kaumatua.

I te tuatahi he mea ata shirikiri na te Karaiti ana Apotoro tekau ma rua, a tino pau i a ia te po e inoi ana ki te Matua i mua i tana shirikiri i a ratou. E mea ana hoki a Ruka vi., 12-13. "I aua na ka haere ia ki te maunga ki te inoi, a he inoi taua i te roa o te po ki te Atua. A ka ao te ta ka kawatatia e ia ana akonga: a kotahi tekau ma rua o ratou ana i shirikiri ai, a huania ana e ia he Apotoro." I a ia e korero ana ki a ratou i te muri i tana, ka mea ia ki a ratou. "Kahere koutou i shirikiri ai, e ngari naku koutou i shirikiri ai naku ano hoki koutou i mea kia shirikiri." *Heb.* 13¹. I muri iho i tona aranga ke, mea ia ki a ratou. "Kia tau te rangimarie kia koutou, i tonu mai ahau e te Matua a ka poro ano taku tonu i a koutou." *Heb.* 20¹. Ko enei kupu e hapa mai ki na Apotoro, te shakaitanga e hapa mai ano hoki ki te Habi. No na Ropu pai enei korero, e ngari e penei ana ano hoki te shakaitanga mai a na Mahi me na Reta a na Apotoro. E shakaitaria ana mai i roto i na Mahi te shirikiri i a Matihia mo te turanga o Hura. Ta ratou shirikiri he mea maki ki te rota, nei shakaatu ki a tatou ehara i a ratou taua shirikiri, e ngari na te Karaiti tonu. E mea ana hoki ta ratou inoi i taua wa. "Ko koe e te Ariki e mohio ana ki na haka o te katoa, mau e shakakite ko wai o tenei tokomua tau e shirikiri ai kua riro i a ia tetahi wahi o te mahi mimita o te Apotorotanga i taka atu nei a Hava." I te shirikiri i na Rikona toko-whitu he mea ata inoi rawa na na Apotoro me te shakapa ano i o ratou ririranga.

I mea atu a Paora ki na Kaumatua o Epelua "Kia tupato ki a koutou ki te kahui katoa ano i meiga ai koutou e te Wairua Tapu hei Pihopa." *Mahi* 20¹. E mea ana ano ia i tana pukapuka ki te hua o Korintii, "Kua shakaritea ano etahi e te Karaiti i roto i te Habi, ko na Apotoro ki mua, tuarua ko na Poropiti, tuatoru ko na kai-shakako, muri iho ko na merekara, mei reira ko na mana shakara, ko na hoa mahi, ko na kai-shakahaere tikanga, ko na reo ke."

Ki a Timoti i mea atu te Apotoro kei shakapakia wawetia o rira ki tetahi tagata. "Ki a Taitahua i mea atu ia, "Ko te mea tenei i waho ai koe e ahau ki Kariti kia shakaitakia ai e koe na mea i mahue, kia shakaritea ano hoki he kaumatua ki ia pa ki ia pa, kia pera me taku i shakatako atu ai ki a koe."

Ka kitea iho e taton i roto i enei rarangi ki te shakaaro o na Apotoro no te Atua mai te mana o te mahi mimita, a ki ta ratou shakaaro

ano hoki i tonoa ratou e te Atua kia hoatu i taua mana ki era atu.

Ki te tirohia e tatou nga korero a nga kaumatua i te wa i muri tata iho i nga Apotora ka kitea he peneti ano hoki ta ratou whakaaro mo te turanga minita me ta nga Apotora kua whakaaturia i ruga ake nei. He peneti tonu te whakaatu a Koremeneta i te tau A.D. 96, ta Ikinatin i te tau A.D. 112, ta Iranii i te tau 200 me ta era atu hoki o nga kaumatua rongonui o te wa i muri tata iho i nga Apotora. Ko te whakaaro ano hoki tenei a te Hahi mai i taua wa a tac mai nei ki maianei mo te putake mai o te mana o nga miuita i roto i te Hahi.

HE PANUI.

I PATAIA mai matou:

- (1) Mehemea i raro i te Tekiona 46 o te Menemana mo te Ture Hoko Waipiro o te tau 1910, he tokomaha o nga Maori i pooti kia kore te waipiro e homai ki a ratou, e taata ranei nga Maori te kati mai kei uru atu ki roto i nga share hoko waipiro?
- (2) Mehemea ki te peneti me tenei i ruga ake nei te pooti a nga Maori, e taata ranei e te ranatira o te Hotera te kati nga Maori kei moe, kei kai, kei noho ranei i taua Hotera?

Ki ta matou whakaaro ko te whakahoki mo enei patai e rua, "KAORE."

Mehemea i te wa o te pootitanga he tokomaha nga Maori shai mana ki te pooti i whakaae "kia kua te waipiro e hoatu ki nga Maori o taua rohe," a shagaia ana tetahi Maori o taua Rohe ki te waipiro he hara tera e tika ana kia whainatia mo nga moni kaore e neke atu i te £100. Kaore he whi mo nga Maori, kaore ano hoki nga rarururu e pa nei ki nga tanata "Poropitana" e tau ki ruga ki a ratou, heoi ano ko to ratou kore anake e shagaia ki te waipiro.

Na ruga i tenei ahua, he mana ture to nga Maori ki te tomo ki roto i nga share hoko waipiro i muri iho i te pootitanga kua korerotia i ruga ake nei, me homai ano hoki e nga ranatira o nga Hotera he moeyu, he kai, he nohoanga mo ratou.

DELAUTOUR, BARRER, STOCK & MATTHEWS
 Oa Roia o Turanga.

Ki a Rev. F. W. Chatterton,
 Te Rau Kareti, Turanga.
 Turanga, 27 Hune, 1911.

TIHEE MAURI ORA.

HE Hiwaiwaka taku mabu tuapi, he mera ki te Tairarohi, he karere i tukua, kua kiki i te ara, he tuutei e mataki ana i te wateatanga o te whenua.

Patua ki Tahutu o te rahi, baumiri i nga mania, i nga takutaki, ki te akaurora, aue, huri iho arara ka huaraga!

Ko te take koa e nga iwi i huaraga ai; he whakaaro tenei i toko ake i roto i a matou, a tatu rawa ki nga whakatakere o matou ngakau. No reira ka whakaaturia te kupu, ko te Kirihimete e tu mai nei i mua i o tatou aroro kua meiga e to matou Ropu kia tu ki Pararaki, Hikuwai, wahi o Tokomaru, Tairarohi, a te 25 o nga ra o Thema e heke iho nei shai tahi me te ra Tuatahi o te Tau Hou 1912.

Na ko nga take nui i roto i tenei Kirihimete hei maraunatanga ki a koutou ki te huja i pohiritia ko enei e shai ake nei: -

Tuatahi mo te aranga o nga Kohatu tohu aroha, whakamaharatanga hoki ki a Erahia Matabiki rana ko Hāpi Kahu kua yaro atu nei nei raua finana ki raro ki te kopu o te shenua, ki te wahi i ki ai te Kaibanga, "He oncone ki te oncone, he puehu ki te puehu."

Tuarua he kohi moni kei roto i tenei Kirihimete.

Kaati kia shai whakaaro mai koutou, ma haere mai, ki tenei Kirihimete: Ko te patu ki tetahi ripa, ko te whakapuru ki tetahi ripa; waiho maaha haere maaha. Kaore hoki matou e whakaae kia wahaia mai ko o koutou kauae anake ki konci koshakihaki ai, maaga-tetere ai, i a matou mea paku kai. Ehara ano hoki matou i te Karaina Toone e wahaia mai ai o koutou niho ki konei whakakoi ai.

Kahuri ake nga kupu. Haere mai i ruga i nga take kua whakahuatia i ruga ake nei. Kia ora koutou kotoa. Meri Kirihimete.

Na matou na te Komiti o Te Pihau-Kaha o Houataketake.

Wiremu Potae, Mikaere Pewhairangi,
 Wi Te Rure, Horiana Te Rure,
 Raniera Pehairangi, Tamati
 Pehairangi, Te Aorete Matabiki,
 Rauarube Tokotoko, Te Rina
 Potae, Hone Paerata, Harata
 Aatapu, Himiona Te Awamu,
 Wiremu Konohi, Watarawi
 Rapi, Nikora Tautau, Moana
 Tautau, Raniera Komaru, Peta
 Potini, Paratene Kamura, Paku
 Ataera, Mekena Romio, Hone
 Paputene, Haere Hatapu, Here-
 wini Te Hau, Te Kooro Kiria-
 huru, Harawira Paratawa.

TE WHAWHAI A ITARI RAUA KO TAAKE.

NO a ra timatanga o te maranga nei ka puta te pakanga a Itari raua ko Tāke mo tetahi shenua kei te kauhakaranga o Aherika, ko Tiripori te igoa. Kaore i tino mohiotia te putake i hohoro ai te putanga o tenei shashai. Ka nui te shakabe o a mana nunui ki a Itari mo tona shashai ki te huaranga i tenei shashai, i te mea kaore ano i tino maranga te take. E mea ana a mana pai ke me ai ata shaya ano a Itari kia ata shakataua e a mana ta raua raruraru. Otira inaianei kua shashai, a kua mate te Tāke, kua riro hoki i a Itari te taone o Tiripori. E mea ana a Itari ko te take o tenei shashai he kino no te Tāke ki a Itariana e noho ana i raro i tona mana. Ko a raruraru e pa ana ki a Itariana kaore te Kawana-tanga o Tāke e shashai ana ki te rapu i te putake, a te nuia o ana raruraru kaore noa-ihia e shakawatia ana. Ko tetahi kofiro Itariana i kahakina e te Tāke i te pa o a Itariana, a tohea ana kia moe ki te tagata e karakia ana ki a Mahometa. E ki ana ano a Itari he nui atu te riri o Tāke mo tona shakanohohanga ki tetahi wahi kei te taha o te Moana Ahero, te mahi a Tāke he mea kua kino te noho a a Itariana i taua wahi. E ki ana ano a Itari he pahua tetahi mahi a Tāke i a taonga a Itari. Ka kitea e Tāke he kaupuke no Itari i te moana ka pahuatia. Ko a take enei i shakatu pakanga ai ia ki a Tāke. Eari ki te titiro iho e hara rawa enei i te take tika hei shakabohorotanga i te shashai. Tetahi te ahua mea te mea nei he mea hapa noa enei take.

Ko Tāke e mea ano he apo te take a Itari i shashai ai. Kua hihia noa atu a Itari ki te tago hei a ia te mana shakahaere i Tiripori, eari kaore e shakawatia e Tāke. Ko te take tenei o te shashai.

Kei te poui a Tāke ki te kore rawa o a mana nunui e shai kupu mai ki a Itari kia shakagawari i roto i tenei raruraru. No te 29 o a ra o Hepetema ka tukua atu e Itari ki te Kawana o Tiripori tana kupu shakamutunga, ki te kore e rite ki tana i hihia ai i roto i taua reta te mea e homai e Tāke, ka ara he pakanga. Te rojoga o a Kawana o etahi atu iwi e noho ana i taua pa kua tae mai te kupu shakamutunga a Itari, ka tahuri ki te huihui i a ratou tagata e noho ana i reira kei mate noa i roto i taua raruraru ina puta. Omaoma noa

ana te tane, te wahine me te tamariki i a huarahi o te pa i te rojoga kua tata rawa te shashai. Ko a Itariana i roto i taua pa, i era atu pa hoki o Tāke kua haere atu.

I te shakaatu a Itari ki a Tiamani, i mea ia me homai rano e Tāke ki a ia te mana shakahaere i Tiripori katahi ka kore e ara i a ia he shashai.

No te ahiahi o te 29 o a ra ka tae te shakaatu a Tāke ki a Itari, he shakaae atu i etahi o ana tona, kati kaore i tino rite ki te hihia o tera, tetahi kua kua e ia he tureiti te shakaatutanga. Ko te karangatanga tenei i te shashai.

No te 1 o a ra o Oketopa ka timata te kati a Itari i te taone o Tiripori. E sha a manua mana i kati, kaore e tukua mai kia puta a tina ririki o Tāke e tu ana i reira, he maha a topito i hopuhopukia. No te Turei te toru o a ra ka shakaakea te pa e a manua. Ko te nui o a manua i te shakaakea tekau ma tabi. Tera atu ano etahi o a manua i muri noa mai o enei e tiaki ana kei huaki mai a manua a Tāke, tera atu ano hoki etahi atu o a manua i etahi atu o a kokoro e tiaki ana. No te ata o taua ra ka tukua atu e a manua nei ta ratou karere ki te mau atu i te koreto ki te pa o Tiripori kia tuku i a ia ki raro i te mana o Itari. Te korea e shakabohia mai ka timata te pupuhi a a repo o a manua tekau ma tabi. No te 3 o a Hona i timata ai. Tae rawa ake ki te 5 i te ahiahi kua mutu te pupuhi mai a te tino pourewa o te pa, kua mate i te tika o te pupuhi a a manua. I te ata o te Wenerei ka timata ano te pupuhi. Kaore i roa kua mutu katoa te pupuhi o a pourewa e tata ana ki te moana, ka hoki shakamuri a Tāke ki te moana i muri i te taone ki reira pupuhi mai ai. Eari kaore ano hoki i roa kua mutu te pupuhi. E kua ana he hapa shakawehi te mahi a Itari, e 300 katoa a repo i te shakaakea o te pa. Kaore i roa te timatanga o te shashai kua ahua takaro te mahi a a Itariana, kua petipeti a tagata pupuhi i a repo, ka mea e kore e mihi taua pa. Nui atu te karu o ana tagata kaore hoki e mihi ana a mea e pahia atu ana e ratou. Inaianei kua riro te pa o Tiripori i a Itari. I te mutunga atu ano o te pupuhi o a pourewa ka mutu hoki te shashai e te pa. Te uya mai o a hoiia i a manua kaore a Tāke i shashai. E shakaarabaha ana hoki te kara a Itari ki rua o te pa tae ai. E rua atu ano hoki etahi atu pa, kei te tauiwhiti o Tiripori i shakaake e a manua o Itari. Ko te mahi a a manua nei he hopuhopu i a tapito me etahi atu tina ririki o Tāke. Kua tae te shakaatu a Itari ki a Tāke e pai ana ia kia honhia ta rana rojoga, mehemea a Tāke ka shakaae ki

te tago atu i tona mana i ruha i Tiripori. Ki te shakaae a Take ki tenei korero a Itari, tera e utua e Itari ki a Take tetahi moni rahi hei utu mo tetahi wahi o te raruraru i puta ake i roto i tenei shadhahi. Kaore ano i tino marama ka pewha ra te shakaaro a Take ki tenei tono a Itari.

Ko te raru o Take inaianei he kore i kotahi te shakaaro o nga tagata. Ko etahi kei te pai kia shadhahi tonu, ko etahi kaore. Ko nga hoia kaore i te tino aro nui ki te shadhahi pera i o Itari. Ko nga Take e gakaau nui ana ki tenei shadhahi kei te shakakiki ki te iwi kia karapatia he shadhahi tapu. Ko tenei shakaaro kei te paha e te niiga o te iwi. Ko te mea tenei kei te wehinga e ara atu o nga mana nunui. Ko te take tenei i pouri ai nga mana ki te hohoro o Itari ki te shadhahi ki a Take. Ko tera iwi ko Take he iwi karakia ki a Mahomete, chara ratou i te Karaitiana. He karakia nui tenei kei nga takiwa o te Raibiti. Na mehema ka shakahaia ana he shadhahi tapu kua ara nga tagata katea i roto i taua shakapono ki te shadhahi. Ko te mea tenei e wehinga nei kei penitia e Take i taua shadhahi. Mehema hoki ki te peni kaore he mutunga, tera e horapa ki nga mana nunui. He Karaitiana a Itari, he Pikopo tona karakia, he Mahometana a Take. Kaore he mutunga mehema taua raruraru ka huruhia atu i te take noaio nei ki te take shakapono. Kua shakaturia e nga Take e gakaau nui ana ki tenei shadhahi, tetahi ropu, ko tona ijoa he ropu pahi i a Itari. Ko te ijoa tenei kei te tino mea kia karapatia he shadhahi tapu. Epari kua puta nga shakatu kaore e ara he shadhahi pera. Inaianei kei te shakamutu i te raruraru. Mai o te iimatanga o te shadhahi tae mai ki nianei kua tae ki te waru miriona te nama a Itari.

Ko te pa o Tiripori he pa tawhito, ko tetahi o nga pa tino tawhito atu o te ao. Na nga Pinihia i shakanoho tuatahi, e whitu rau tau i mua atu o te shanautagata o te Karaiti. I taua wa e toru pa pa e noho tata tonu ana tetahi ki tetahi. No muri mai ka shaka nui haeretia tetahi, a goro noa iho etahi e rua ki roto i te pa kotahi. Ka goro noaio hoki o ratou ijoa, ka huaina te ijoa o te pa ko Tiripori, ara ko nga pa e toru. No reira mai ano i nohoia ai tenei pa a ta noa mai nei ki nianei. Ko nga iwi i raro i a ratou tenei pa ko enei e shai ake nei: i te tuatahi ko nga Pinihia; i muri mai ko nga Romana; i muri mai ka riro i nga Wanara, a i muri mai i enei ko nga Kariki. He roa te wa i nga kariki ka taka ki roto i nga rija o nga Arapi. Kua tae ki te 1220 tau ki nga Arapi. No taua wa mai

ano tae mai ki nianei, ko te karakia o Mahomete te karakia o tenei pa.

TE WHAKAHOKI.

Ki te Hita o Te Pipinharauroa.

E HOA tona kee. Panuitia atu enei karero. I kite ahau i te shaikorero a Pahi Kairiki i roto i te *17th of*, e ki ana ia ko nga tagata i shakau mai hei porangi ka porangi. Kei te shakabe ahau ki tera korero. Ki au ko nga tagata katea e shakau mai ana kaore he porangi, epari kia kamutu katahi ka porangi. Mo tohu ake e au tetahi, haunga pa mea aha tawhito. Ka haere mai te tagata nei no te Aupouhi. I haere mai ki te kauwhau i a ia hei mema mo te Taitokerau. Ka kite ahau i Kaikobe i te 17 o nga ra o te mara nei, i a ia e shakahaia ana i ana korero. Ka iwi i te wai o te ora e kua ra e Pahi Kairiki. Ki te rawa ake ahau e moe ana taua mema i te pahiti o te share i te mahi o ta taua wai ora ko Pahi Kairiki. Katahi ka mau e te Pitoha o te share o Pahi Kairiki ara o te hotera ki roto i taua share paraoa, oho ake i te ata ma katea te huiri o taua mema i te paraoa. Ko te pai pea tera o te wai ora a Pahi Kairiki! Kati a hua ma e nga tagata kei te i taitoko taua tagata hei mema mo te Taitokerau, ata whiriwhiri i roto i o koutou gakan kei tupono ia te tu ka haere ki Pomeke iau ai i te wai ora a Pahi Kairiki, ka panga ano ki te share paraoa ka ma ano te huiri i te paraoa. Heoi. Kia ora.

NA HAERE RORI.

Taheke.

16 Oketopa, 1911.

TE MONI MO NGA MAHI O TERA TAU.

E MEA ana a te Waari ko te moni kua takoto hei utu mo nga mahi katea a te iwi mo tenei tau e tu mai nei £4,630,045. Epari i te nui rawa o nga mea hei mabija ka shakaaro ia ki te toso ki te Paremata kia shakaaetia kia namata mai ano i ngarani tetahi atu moni kia £1,300,000.

HE AITUA NO TE MOANA.

NO ǵa ra shakamutuga o Hepetema nei ka pakaru tetahi o ǵa manua o te Wiwi, tetahi mate nui tenei no taua iwi, no te mea i mate tagata, i mate moni, i mate taonga. He manua nui taua manua, he manua hou tonu hoki. Kaore e tino mohio-
tia te putake mai o te aitua, ko te take mai ra o taua mea he ahi i ka ki te share takotoranga o ǵa paura, eǵari ko te putake mai o taua ahi kaore e mohioia. Tera ano tetahi atu o ǵa manua i ka ǵia e te ahi i taua wa, eǵari kaore i nui te aitua o tera. Kati te shakaato no tera te ahi, i rere mai pea he kora tau ana ki te wahi i ǵa paura o tenei, ko te pakutanga i paku ai. Ki te korero a etahi o ǵa tagata i ora mai i taua aitua i ka noaibo taua ahi ki ǵa paura, i te nui rawa o te wera o taua ra. Kaore e tino marama ko te shea o enei te mea tika. Tena ia ko te aitua, tetahi aitua nui atu. I te pakutanga tuatahi ka shakahaia kia heke etahi o ǵa tagata ki raro ki te shakaki i te wahi putanga o ǵa paura ki te wai, oira kore rawa ǵa tagata i kaha i te wehi kei mate i te kahi i te wa e mahi ana i reira. Ko tetahi o ǵa tagata shakabaere i ǵa mihiini (engineer) i shakamatau ki te tuku wai ki roto ki taua wahi, eǵari kaore ia i roa e mahi ana ko te pakutanga ano i tino pakau ai taua manua. I te kiteatanga ra kaore e taea teshakaki te share paura ki te wai ka shakahaia ǵa tagata kia shakarere i te tima. No tenei wa, i ratou e hekeheke atu ana, ko te pakutanga nui i pakaru ai te tima i mate ai te miinga o te tagata. Raiona atu ana taua pakutanga i tetahi wahi e 30 maero te tashiti. I te pakarutanga shakamutuga i hikitiatangaia tetahi tabi wahi nui o te tima rere ana ki te rangi, te hekega iho tau tonu iho ki tanga i ǵa tagata e mea ana ki te shakarere i te tima, he tini noa iho ǵa mea i mate. Hui katoa ǵa mea i mate e 216. Ko etahi o ǵa heeramana e haere ana ki te purei shutupooro, no etahi atu manua ora. I te pakutanga tuatahi ka mahue ta ratou haere ki te purei ka haere ke nui ki te ashima i ǵa mea e aitua ana. Ko te miinga o ana taga i mate katoa i te pakarutanga shakamutuga. Ko te tagata i shakamatau ra ki te tuku wai ki tetahi o ǵa share paura kaore i mate rawa, eǵari kei te Hoihipera e takoto ana. I tae rawa te Tumaki o te iwi, ara to ratou na kigi, ki te Hoihipera ki te shakamau i te rohu

honore ki tona polo mo tona toa. Te nui o ǵa paura i ruga i taua tima 125 tana.

Tetahi ra nui i taua shenua te ra i nehua ai ǵa tupapaku i ketea, kore rawa tetahi o ana tagata i mohioia. I tae ki taua nehua etahi o ǵa ragatira o ǵa iwi katoa, hei kawe i te aroha o te ratou na iwi ki te iwi o te Wiwi mo tenei aitua nui.

NGA WHAWHAI O HAINA.

KUA ata i tetahi wabaja nui o Haina he shabahi ki to ratou kigi me tona Kawatanga. Tetahi shabahi nui tenei. Kua timata noa atu te kino o ǵa tagata ǵakau marama ki te he o ǵa shakabaere a to ratou kigi. I ǵa ra o mua he iti noa iho tenei hua, eǵari i tipu haere a tae rawa mai ki tenei ra kua huri mai te tini noaibo o te iwi o ǵa tu ahua karatanga katoa. He nui ǵa ragatira, ǵa hoia, ǵa heeramana, me era atu huihua karatanga kei te wahi ki tenei tikanga hou. No te kitega nei hoki i to ratou kaha, ka shakate te ratou ki te shabahi ki te taha o te iwi e tautoko ana i te kigi. Ka nui te wehi o ǵa iwi ke e noho ana i Haina, kei kohurutia ratou, kei pera me ǵa shabahi penei ano kua taha ake nei. Oira kua puta ǵa shakaatu a te Ragatira o te taha e turaki ana i te kigi, he mea nama kua ǵa tagata iwi ke e wehi, tae atu hoi ki ǵa mihiinare katoa. Ko ta ratou pakanga ki te kigi anake, he kino no ana tikanga. Ki te hiia te kigi, ka mutu tonu te shabahi, ka hohoro tonu hoki te shakatikatika i ǵa shakabaere a te Kawatanga hei painga mo te iwi, hei painga ano hoki mo ǵa iwi ke. Ka nui te kaha o te taha turaki i te kigi, te ahua o ǵa shakaatu mai ko ratou e wini ana. Ki te hiia te kigi ka shakaturia ko te ragatira o te taha turaki hei tumuaki mo te iwi.

Da rogo mai o Igarani kei te noho mate ǵa pakete o ǵa Maori e noho ma nei i Igarani. Ka rua marama mahana kaore ano ratou i utua. Kua timata ratou ki te mahi takaro hei mea oranga mo ratou. Ko te moni hoki mai mo ratou kua i te, kati hei te 11 o ǵa ra o Noema nei ratou hoki mai ai. Na ǵa nupapa moa pea ia tenei korero i tito. Ko tetahi mahi a ratou e noho mai nei, ara ǵa mea tane, he purei shutupooro. He hua pakari to to ratou tima e haere ana i roto i ǵa nupapa. Ko to ratou kapene ko Tiki Papakura.

HE MEA TIPUA.

Ki te Efitia o Te Pipimiarauroa.

E MANU utaina atu enei kupu ki o parirau hei haringa atu ki o marae e rere atu ai. Kati i te mea kua tae oku tau ki te 40 me toku mohio ki enei ika e rua o te moana, he kanae tetahi, he patiki tetahi, a i ruha i toka mohiotapa ki a taua e kore to taua tokorua e kai mai ki te matau ina hia. No tenei wa rawa, no te 18 o ga ra o Hune, 1911, katahi ahau ka kite i tetahi o ga nanakin nei o hia ana e te Pakeha, ara i te patiki. Kati kite nei au ki te kaiha mai ki te matau, e rua ga mea i mau mai i taua Pakeha i taua ra i kite ai ahau i a ia hi ana. Tera pea etahi tapata e penei na he tupono nona mai, kaore e hua i te mea tupono nona mai, epari he mea ata maunu ki te maunu e rite ana mo te patiki -- he toke, ko ga toke ririki nona nei. Ahakoa e moe ana te patiki ki te ata haria atu te matau me te toke kai tonu mai. Kati ka mutu ga korero mo te patiki.

Tera ra to iwi te Pakeha ki te rapu i te huarahi e raru ai ga mea katoa, tinata mai i a taua i te iwi Maori, a kua tae tenei ki te patiki, kua kitea tonu maunu e raru ai ia i te matau. Kati ko ga maunu tino kino a te Pakeha kei ruha i a taua i te iwi Maori e hi ana kia mate, he waipiro, he hoko shenua, me era atu mea e rite ana ki enei. No teira e te iwi Maori enei toke, ara maunu, tapahia atu, tapahia atu. Kia tu ai o wawae ki ruha. Kei rite koe ki te kahui kau e shina ana ki te makete a enei ra e tu mai nei. Otira e shakaa ana ahau i te mea kua riro mai i a taua ga turanga niuhi o te Paremata, tera enei maunu e kauparea atu i a taua i te iwi Maori. Kaore ia he kai homai tonu i te toke nei i a hoko shenua. Taro ake kua rite taua ki te kahui kau e haere ana i ga huarahi kia maketia ki te Pakeha. Ka rite ranei ki te rakau i tapahia, a hiya atu ana ki roto i te awa, a tere atu ana i te wai. E hoa ma shakaa ana mai a tatou uri, kei riro parau i enei raru, otira e kore pea te gakaun hia kai ki enei toke e taea te wawae. Kati i konei. Kia ora e te iwi.

Na H. KAIPŌ.

Waitara.

NGA MANA O TE AO.

KUA oti te tubi e te Tari shakabaere i ga manua o Igarani tana ripoata shakaa tu i te ahua o ga moni i shakapaua e te Kawanatanga i tenei tau mo ga manua. Kei roto ano hoki i taua ripoata ga moni a era atu o ga manua niuhi i shakapau ai mo a ratou na manua. Ko ga shika e mau ake nei he mea tapu mai no taua ripoata, hei shakaa tu ki a ratou i te aui o ga moni i shakapaua e ga manua nei mo ga manua:

Igarani	...	...	44,882,047
Marikona	...	...	26,584,571
Tiamani	...	...	22,031,788
Wiwi	...	...	16,795,382
Rubia	...	...	13,270,379
Tiapani	...	...	8,803,075
Hari	...	...	8,079,040
Ahiteria	...	...	5,452,382

Hui katoa ... 147,596,501

Kua tata imiani ki te 2000 ga tau o te shakapono ki te shenua, kaore ano te tapata i shakapono noa ki te kino o tenei mea o te shabhai.

PITOPITO KORERO.

I tu te hui a te Komiti shakabaere o te hohipera o Tarawaki, pahitia ana e taua huihuiga kia tonoa ki te Mimita Maori kia bagaina he ture, kia shakamatua te nobo huihuiga o ga Maori, kia nekobia hoki ia Maori ki ruha ki tonu ake wahi shenua nobo ai; a, kia shakamaana te Kai-Tiaki mo te katoa ki te tuku moni ki ana Maori, hei huia kaiha pai mo ratou, hei shakanoho karache, hei shakapiki i ga Maori kia nobo i ruha i te pai o ga marae, o ga mahi, te ora, me ga tinana hoki. I shakataua ano hoki e taua huihuiga, me tukutuku haere ga tapihaga, me shakakore rawa atu ranei, he moumou taima, he moumou moni hoki, he kore noa iho ano no ratou e shishi ki te pai i ana tikaga. — Mareikura.

I te 18 o ga ra o te maranga nei ka taka tetahi tapata ki te wai i te waapu o Akarana, kaore taua tapata i mohio ki te kau. E tata ana te toremi ka kitea atu e tetahi tamaiti, tekau ma rima ano ga tau, ka rere atu ia ki te awihina. He roa ano te wai i mahi ia i taua tapata kia tae ki uta. Te taenga o ga kai ahina kua yeye raua tabi, ka mauria mai hoki ki uta. He tino mahi toa rawa ta tenei tamaiti.

TE POOTI E KORE AI TE WAIPIRO.

KO te patai e pataia ki ija tagata pooti katon ko tenei :

“E pooti ana ranei koe kia hoatu te waiapiro ki te Maori o tenei takiwa?”

Ki te shakaaro koe he mea kino te waiapiro mo te Maori, he shakahoki mahau mo te patai nei: “KAORE.”

Oira ki te shakaaro koe he mea pai te waiapiro mo te Maori, he shakahoki mahau: “AE.”

Kotahi tonu te shakahoki ma te tagata e shakaaro ana kia ora ana tamariki.

Kotahi ano ma te mea e shakaaro ana kia ora toba iwi.

Kotahi ano ma te tagata Karaitiana.

Kotahi ano hoki ma te Minita Karaitiana.

Ko tona shakahoki ko tenei: KAORE.

Ki te kore he shakaaro o te tagata ki ana tamariki.

Ki te pai ia kia mate atu tona iwi i te waiapiro.

Ki te nui ake ona shakaaro ki te waiapiro, i ona shakaaro ki te pai mo tona wairua.

Ma tena tagata e ki: “AE.”

☉ ☉ ☉

Kaua tenei pukapuka e mauria ki roto i te share pooti, epari ija tohutohu nei me mau e koe i roto i to iakau ki reira.

NGA MONI TUKU KI WAHO.

HE nui ija moni i tukua e te Kawanatanga ki waho i tenei tau. Ki ija tagata shakaarohu ahemua £2,100,310. Te niunga ake i te moni i tukua atu i tena tau £100,190. Ki ija tagata mahi £407,760, ki ija Poui Takiwa £1,857,394.

Kei te share shakakitekite o Mlaganui e tu ana te tino moa, epari ko ija iwi anake. E kua ana kaore rawa tetahi iwi iwi nei i te iroo atu.

PITOPITO KORERO.

No te ro o ija ra o te mararama nei ka shakataua e te Huri te raruraru mo te tutukitanga o ija taranui ka i shakaatoria e ia taton mokai i tera mararama. Te shakataua e te Huri no te tagata shakahaere i te ka mama So rana ko te taraiwa o te kaita te he. Kaore te kai shakahaere o te ka i mohio iho he kaha rawa te pouiri o taua po, ka shakarere pai i tona ka, ka ata tiroiro i te ahua o te raina. He pera ano hoki te he o te taraiwa o te kaata: mohio tonu ki te kino o taua po, kaore i ata mahi kia pai tona rahi kia kitea atu ai ia e haere ana i te ara.

I shakaatoria e matou i mua ra, i shakaritea kia koha e ija Hori o te kiritanga katon o Iparani tetahi moni hei hoatutanga ki a kiji Hori i te wa o tona Karamatanga. Kua tae mai te shakaatu a te Hekeketari o te Komiti i shakaritea mo taua moni i Iparani ki te Kawana, he shakaatu mai ana i te nui o te moni a ija Hori o Niu Tireni i koha ai, i te kaita hoki o te moni katon. Ko te moni i koha e ija Hori o Niu Tireni nei e £70, ko te moni i koha e ija Hori katon o te kiritanga e £340. Kua shakaaro e te Komiti shakahaere kia shakapaun tetahi wahi o taua moni mo tetahi tohu honore (badge of St. George) hei hoatu tanga ki te kiji. Ko te toepa o taua moni me shakapaun hei mea kahalipi mo ija tamariki e haere ana hei heramana ki ruja i ija mui o. Kaore i shakaatoria mai te kaita o ija moni a ija Meri i koha ai hei hoatutanga ki te Kuini.

Kua oti i te kawanatanga o Iparani tetahi manua nui. Ko te manua tino nui tenei kei te ao. Ko tona roa 515 putu, ko te whanui 88½ putu. Ko tona taumaha 23,000 tana, e 5000 tana te taumaha ake i ija manua muiui kua oti te hapa inaianei. Tekau ija repo kei ruja i a ia 13 mihi te nui o te putu: ko te roa o te repo kotahi 51 putu, ko te taumaha 8 tana. Ko te taumaha o te mata kotahi 1250 pauna. Ko ija pauna (na cordite) hei pupuhi i te mata kotahi 187½ pauna. Ko ija pu muiui tenei kei te ao nei. Ko tona tenei ki te rere e 21 maero (two knots) i te haoma. Ko etahi o ija tino mea kei tenei manua ko ona topito, he muiui ake, he kaha ake hoki i ija topito o era atu manua. Ko te muiui o ona topito e 21 iahi, ko te kaha o te haere 7000 iari. E totu ija mihiui tuku topito kei ruja i tenei tino. Ko te korero a ija tagata kua kite, ko ija manua i kua ra he muiui i mua ake nei kua kore mo iho e karapuna i te taha o tenei Rewiata. Ko te iroa o tenei tino ko te Oriana.

1911. HEPETEMA.

1 F	Ra 9 ki 0 3h. 27m. 4	Ra 23 ki 0 2h. 7m. 4
2 S	<i>Nohopuku.</i>	
3 S	Ratapu 12 i muri i to te Tokotoru.	
4 M		
5 Te		
6 W		
7 Tu		
8 F	<i>Nohopuku.</i>	
9 S		
10 S	Ratapu 13 i muri i to te Tokotoru.	
11 M		
12 Te		
13 W		
14 Tu		
15 F	<i>Nohopuku.</i>	
16 S		
17 S	Ratapu 14 i muri i to te Tokotoru. <i>Me korero te Inoi mo nga Waki Emipa i nga ra katoa o tenei wahi.</i>	
18 M		
19 Te		
20 W	Ra Emipa. <i>Mataaratanga, Nohopuku.</i>	
21 Tu	Matu, Apotora. <i>Whakapono a Atanatu.</i>	
22 F	Ra Emipa. <i>Nohopuku.</i>	
23 S	Ra Emipa. <i>Nohopuku.</i>	
24 S	Ratapu 15 muri i to te Tokotoru.	
25 M		
26 Te		
27 W		
28 Tu		
29 F	Mikaera me nga Anahera katoa.	
30 S	<i>Nohopuku.</i>	

HEPETEMA. 1911.

UPORO MO TE AFA.		UPORO MO TE AHIAHI.	
1 F			
2 S			
3 S	1 Kg. 22 ki 4	1 Kri. 12 28	2 Kg. 2 ki 16 Mak. 6 14 30
4 M			
5 Te			
6 W			
7 Tu			
8 F			
9 S			
10 S	2 Kg. 5	2 Kri. 1 23 ki 2 14	2 Kg. 6 ki 24 Mak. 10 ki 32
11 M			
12 Te			
13 W			
14 Tu			
15 F			
16 S			
17 S	2 Kg. 9	2 Kri. 9	2 Kg. 10 ki 32 Mak. 14 ki 27
18 M			
19 Te			
20 W			
21 Tu	1 Kg. 19 15	2 Kri. 12 14 & 13	1 Whp. 29 ki Mak. 15 42 & 16
22 F			
23 S			
24 S	2 Kg. 18	Kar. 3	2 Kg. 19
25 M			Ruk. 1 57
26 Te			
27 W			
28 Tu			
29 F	Ken. 32	Mahi 12 5 18	Ran. 10 3
30 S			Whk. 14 14

HE TURE TUTURU.

1. Kotahi putanga o Te Pipiharauraoro i te mara.
2. Ko te oranga mo te pepa e rima hereni (5/-) i te tau, me nooti o te Poutapeta me pane ranei.
3. Ki te hiahia te tangata ki te tango i Te Pipiharauraoro me tuku mai e ia te moni i roto i te reta whakaatu mai. He whakaatu ano hoki ki nga tangata e tango ana i te pepa, ka tac ki te wa e pai ai a koutou moni tuku mai ka takaia te pepa ki te takai whero. Kia tere te tuku mai ano i te hua kareao, ki te kore e tere mai ka mutu te rere atu. Ko te utu i te tau 5/-, me utu i te tuatahi.
4. E pai ana kia tukua mai nga korero o ta wahi o ia wahi o te Motu, engari kei te Etita te tikanga mo te ta i aua korero; kia marama te tuhituhi.
5. Me penei te tuhi i waho o nga reta katoa:

Ki Te Pipiharauraoro,
Te Rau, Gisborne.

HE PANUI.

Ki te tapata e hiahia ana ki te Rawiri ki te Himene: he nui no atu ga pukapuka kei a au inaianei: ko te utu:

- He mea nui, kiri noa. 2/6
- He mea nui, kiri shero. 3/-
- He mea nui, kiri pai. 4/-
- He mea nui, kiri pai rawa. 5/6
- He mea paku, kiri shero. 1/6
- He mea paku, kiri pai. 2/6
- He mea paku, kiri noa. 1/-
- He mea paku, kiri pai rawa. 3/6
- Rawiri & Himene, kiri noa. 1/6
- Rawiri & Himene, shero. 2/-
- Rawiri & Himene, pai. 3/-
- Rawiri & Himene, pai rawa. 4/-
- He Himene. 6d.
- He Kupu ma te Dakau Inoi, 3d.

Maku e utu te Pane Kiji hei tuku atu i ga pukapuka ki a koe.

Na H. W. WILLIAMS,
Te Rau, Gisborne.

Ki te hiahia te tangata ki te Paipera ki te Kawenata, me tono ki te BIBLE DEPOSITORY SUNDAY SCHOOL UNION, Auckland.

Paipera, 2/6, 3/6, 4/6, me te pane kiji 1/-.

Kawenata me ga upoko shakamarama, 2/6, 3/- 4/6, me te pane kiji 3d.

Kawenata paku, me ga waiata, 2/-, 2/6, 3/-, 3/6, 4/-, me te pane kiji, 3d.